

УДК: 378.147.15

О. Л. Шумський

Харківський національний університет внутрішніх справ

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ ВНЗ МВС УКРАЇНИ

У статті представлено педагогічну технологію формування професійної іншомовної комунікативної компетентності курсантів ВНЗ МВС України засобами інформаційних технологій, яка має забезпечити готовність майбутніх офіцерів міліції до здійснення ефективної професійної комунікації на рівні діалогу культур. Обґрунтовано її зміст, мету та завдання. Схарактеризовано специфічні дидактичні принципи, організаційні форми й методи, на яких базується розроблена педагогічна технологія.

Ключові слова: *іншомовна підготовка, професійна іншомовна комунікативна компетентність, засоби інформаційних технологій.*

Постановка проблеми. Сьогоднішній стан іншомовної підготовки курсантів-майбутніх офіцерів міліції у вищих навчальних закладах МВС України вже не в повній мірі відповідає вимогам європейських стандартів щодо володіння іноземною мовою. Ґрунтуючись на результатах діагностичного етапу проведеного експерименту, можна стверджувати, що курсанти-майбутні офіцери міліції зазнають певних труднощів при читанні та перекладі професійних іншомовних текстових матеріалів; не можуть подолати мовний бар'єр під час іншомовної комунікації; мають низький рівень мотивації до вивчення іноземної мови та виявляють недостатню пізнавальну активність на заняттях.

З огляду на це ми вважаємо за доцільне розроблення та впровадження у процес професійної іншомовної підготовки у ВНЗ МВС України науково обґрунтованої педагогічної технології формування професійної іншомовної комунікативної компетентності курсантів засобами сучасних інформаційних технологій. Слід зазначити, що застосування комп'ютерних технологій у навчанні професійно спрямованої іноземної мови відкриває якісно нові можливості для оптимізації та інтенсифікації всіх рівнів навчально-виховного процесу, і, зокрема, підвищення ефективності набуття професійної іншомовної комунікативної компетентності, адже «інформаційні технології розглядаються як такий компонент освітньої системи, що не тільки здатний унести докорінні зміни в розуміння категорії «засіб» стосовно процесу освіти, але й істотно вплинути на всі інші компоненти тієї чи іншої локальної освітньої системи: мету, зміст, методи й організаційні форми навчання, виховання та розвиток

студентів, які здобувають професійну підготовку в навчальних закладах будь-якого рівня та профілю» [2, 182–183].

Аналіз актуальних досліджень. Питання щодо вдосконалення змісту професійно-орієнтованої іншомовної підготовки майбутніх фахівців розглядалися багатьма дослідниками, зокрема: працівників правоохоронних органів (Л. Гріднева), військових спеціалістів (Т. Брик, Л. Маслак, А. Чирва, Ю. Шмідт), офіцерів-прикордонників (О. Колотуша, Д. Гуляєв, О. Трифонова), службовців МНС (М. Перфілова), юристів (Д. Демченко, О. Мамонова), фахівців інших галузей (В. Василевич, М. Галицька, Л. Гапоненко, Г. Гришенкова, В. Ключко, С. Козак, О. Москаленко, О. Павленко, М. Прадівляний та ін.). Проте проблема формування професійної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів міліції засобами інформаційних технологій не була предметом спеціальних досліджень.

Метою даної статті є висвітлення сутності педагогічної технології формування професійної іншомовної комунікативної компетентності курсантів ВНЗ МВС України засобами сучасних інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Кінцевим результатом процесу формування професійної іншомовної комунікативної компетентності курсантів-правоохоронців має бути їхня готовність до професійної іншомовної комунікативної діяльності. Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення низки завдань професійної іншомовної підготовки, а саме: формування та розширення професійного іншомовного тезаурусу працівника ОВС; розвиток комунікативних умінь використання мовних засобів для побудови висловлювань у відповідності з нормами певної мови та залежно від контексту ситуації професійного спілкування; розвиток позитивної мотивації та інтересу до вивчення професійно спрямованої іноземної мови; сприяння усвідомленню курсантами стратегічного значення набуття професійної іншомовної комунікативної компетентності для майбутньої кар'єри в контексті міжнародного співробітництва в галузі права; формування готовності та розвиток умінь роботи із засобами сучасних інформаційних технологій у ході професійної іншомовної підготовки.

У структурі змісту процесу формування професійної іншомовної комунікативної компетентності курсантів ВНЗ МВС України вважаємо доцільним виокремити наступні компоненти: навчальна комунікативна діяльність та її сфери (теми, ситуації, мовленнєвий матеріал) з урахуванням специфіки майбутньої професії; мовний матеріал (лексичний, граматичний, орфографічний, фонетичний), правила його оформлення та навички

оперування ним; система іншомовних знань і знань національно-культурних особливостей та реалій країни, мова якої вивчається; комплекс спеціальних мовленнєвих умінь, що визначають рівень знань з іноземної мови як засобу комунікації в ситуаціях професійної взаємодії; навчальні та адаптивні вміння, які передбачають володіння раціональними прийомами організації розумової діяльності, що забезпечують результативне засвоєння іноземної мови.

Ядром педагогічної технології формування професійної іншомовної комунікативної компетентності курсантів є відбір наукових підходів, які визначають зміст і методи навчання. Важливою ознакою підходу як методологічної категорії, що являє собою систему прийомів та способів навчання, є те, що він включає не лише сукупність принципів і теоретичних положень, але й відповідні їм способи діяльності. У якості методологічних підходів до процесу формування професійної іншомовної комунікативної компетентності курсантів ми виокремлюємо технологічний, системний, інтегративний, компетентнісний, діяльнісний, комунікативний, особистісно-орієнтований, проблемний та акмеологічний підходи.

Використання засобів інформаційних технологій у навчанні іноземної мови передбачає вирішення таких завдань: інформаційно-методичне забезпечення занять; управління навчальним процесом; корекція навчальної діяльності; автоматизація процесів контролю.

У межах пропонованої педагогічної технології реалізуються не лише класичні дидактичні принципи, а й специфічні принципи інформатизації, адже, як підкреслює В. Беспалько, «якщо в педагогічну систему в якості технічного засобу навчання вводиться комп'ютер, то всі інші елементи педагогічної системи мають бути в такій мірі пристосовані до нього, щоб у результаті утворилася якісно нова досконала педагогічна технологія, яка вичерпує всі дидактичні можливості комп'ютера» [1, 28]:

- принцип інтерактивності передбачає постійну взаємодію з навчальним комп'ютерним середовищем і реалізується завдяки реакції комп'ютерної системи на дії суб'єктів навчального процесу (як педагога, так і курсанта) і забезпечується можливістю обробки дій курсантів комп'ютерною системою навчання;

- принцип автентичності передбачає використання в навчальному процесі професійно-орієнтованих матеріалів з оригінальних іншомовних веб-сайтів;

- принцип індивідуалізації навчання проявляється в опосередкованому характері управління навчальною діяльністю курсантів,

тобто наданні курсантам можливості працювати з програмною системою в індивідуальному режимі;

- принцип функціональності проявляється в тому, що кожна мультимедійна комп'ютерна програма виконує конкретні дидактичні завдання;

- принцип опосередкованості спілкування суб'єктів освітнього процесу за допомогою створеного комп'ютерного середовища й комунікаційних технологій, що забезпечують можливість роботи в on- та off-line режимах;

- принцип ергономічності передбачає простоту та зручність роботи з електронним програмним комплексом, що полягає в тому, що від курсантів не вимагається спеціальних знань мов програмування чи команд з клавіатури;

- принцип мінімізації негативного впливу або здоров'язбережувальний принцип дозволяє контролювати й певною мірою усувати можливий негативний вплив комп'ютерної техніки на здоров'я користувача.

Беззаперечним є той факт, що динаміка процесу формування в курсантів професійної іномовної комунікативної компетентності значною мірою залежить від організації системи управління їхньою навчальною діяльністю, сутністю якої є процес передачі знань, умінь та навичок від їх джерела (викладача) курсанту, а також процесами контролю й управління пізнавальною діяльністю. Техніко-дидактичні можливості електронних програмно-методичних комплексів є достатніми, щоб говорити про перекладення на них певної частки вищезазначеної функції педагога, адже комп'ютер здатний виконувати інформативну, тренувальну, контролювальну, управлінську та організаційну функції викладача.

Формування професійної іномовної комунікативної компетентності майбутніх працівників ОВС засобами інформаційних технологій має здійснюватися в різних формах організації навчального процесу: аудиторних заняттях; самостійній роботі під керівництвом викладача, яка виконується в позааудиторний час; індивідуальній самостійній роботі. Провідною формою роботи є практичні аудиторні заняття, основними характеристиками яких є комплексність, інтегративність, інтенсифікація мовленнєвої діяльності, комунікативно-професійна спрямованість усіх мовних аспектів.

Побудова навчального процесу з іноземної мови в межах даної педагогічної технології має ґрунтуватися на застосуванні таких методів:

- метод комп'ютеризованого навчання [3], зокрема: комплексне використання методів комп'ютерної презентації навчального матеріалу в

різноманітних формах; робота з програмними системами, електронними підручниками, словниками та ресурсами мережі Інтернет, а також комп'ютерний контроль, оцінка й корекція результатів навчання;

– комунікативний метод [4], метою якого є розвиток знань, умінь та особистісних якостей курсантів, необхідних для здійснення ефективного професійно-орієнтованого іншомовного спілкування в полікультурному середовищі. Важливою умовою комунікативного методу є ситуативність навчання, що дозволяє відтворити певний контекст комунікативної реальності, стимулюючи цим інтерес не лише до процесу комунікації, а й до вивчення іноземної мови в цілому;

– аудіолінгвальний метод [6], як допоміжний, адже він супроводжує комунікативний метод навчання іноземної мови. Сутністю даного методу є те, що оволодіння основами мови відбувається не за допомогою заучування окремих лексичних одиниць і граматичних правил, а на основі засвоєння цілісних мовних структур, поданих у вигляді мовленнєвих зразків, які необхідно наповнити відповідним мовним змістом;

– аудіовізуальний метод [5], який базується на синтезі звукового й зорового сприйняття, що дозволяє максимально враховувати індивідуальні особливості домінуючих каналів сприйняття інформації. Основною метою даного методу є формування мовленнєвих, рецептивних, структурно-вимовних і ритміко-інтонаційних навичок, а також розвиток у курсантів почуття мови.

Крім того, педагогічна технологія формування професійної іншомовної комунікативної компетентності курсантів ВНЗ МВС України передбачає використання на заняттях з іноземної мови активних методів навчання, а саме: комунікативно-інтерактивних (тренінги, дискусії); ігрових (ділові та рольові ігри); контекстного методу (метод імітації професійної діяльності); конструктивістських (метод проектів, мозковий штурм), а також дослідницьких методів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, педагогічна технологія формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів ВНЗ МВС України являє собою технологію певного навчального процесу, яка передбачає застосування засобів інформаційних технологій на кожному з її взаємопов'язаних етапів і має на меті вирішення конкретних дидактичних завдань, зокрема формування необхідних знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних курсантам-майбутнім офіцерам міліції для здійснення професійної іншомовної комунікативної діяльності.

Подальше дослідження передбачає впровадження розробленої педагогічної технології у процес іншомовної підготовки курсантів ВНЗ МВС України та експериментальну перевірку її ефективності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия) / В. П. Беспалько. – М. : Изд-во МПСИ, 2008. – 352 с.
2. Костікова І. І. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... докт. пед. Наук : 13.00.04 / І. І. Костікова. – Харків, 2008. – 409 с.
3. Beatty K. Teaching and Researching Computer-assisted Language Learning / K. Beatty. – New Jersey : Pearson Education, 2003. – 259 p.
4. Canale M. From communicative competence to communicative language pedagogy / M. Canale // J. Richards & R. Schmidt (Eds.), Language and Communication. – New York : Longman, 1983. – P. 2–27.
5. Gonzalez D. Audiovisuals and translation: combined techniques / D. Gonzalez // Journal of English Linguistics. – 1998. – № 8. – P. 17–31.
6. Lado R. Language teaching: a scientific approach / R. Lado. – New York : McGraw-Hill, 1964. – 239 p.

РЕЗЮМЕ

Шумский А. Л. Педагогическая технология формирования профессиональной иноязычной коммуникативной компетентности курсантов вузов МВД Украины.

В статье представлена педагогическая технология формирования профессиональной иноязычной коммуникативной компетентности курсантов ВУЗов МВД Украины средствами информационных технологий, которая должна обеспечить готовность будущих офицеров милиции к осуществлению эффективной профессиональной коммуникации на уровне диалога культур. Обоснованы её содержание, цель и задачи. Охарактеризованы специфические дидактические принципы, организационные формы и методы, на которых базируется разработанная педагогическая технология.

Ключевые слова: *иноязычная подготовка, профессиональная иноязычная коммуникативная компетентность, средства информационных технологий.*

SUMMARY

Shumsky O. Educational technology of forming the professional foreign language communicative competence of students of higher educational establishments of the Ministry of internal affairs of Ukraine.

The educational technology of forming the professional foreign language communicative competence of students of higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine by means of information technologies aimed at forming the readiness of future law enforcement officers to communicate effectively at the level of the dialogue of cultures is considered in the paper.

It is substantiated that the achievement of the above mentioned goal provides for solving the following tasks of professional foreign language training: forming and broadening the professional foreign language thesaurus of law enforcement officers; developing the communicative skills of using linguistic means for building expressions in accordance with the norms of a certain language and depending on the context of the professional communication situation; developing the positive motivation and interest in studying the professionally-oriented foreign language; favouring the students' realizing the

strategic importance of getting the professional foreign language communicative competence for their future career in the context of international cooperation in the field of law; forming the readiness and developing the skills of operating the means of modern information technologies in the course of professional foreign language education.

It is defined that by applying the means of information technologies in foreign language education the teacher can solve the following tasks: improving foreign language teaching methodology and materials; managing the learning process; correcting learning activities; automatizing the processes of control.

It is stressed that Educational process of foreign language teaching in the framework of this educational technology should be based on the use of the following methods: a method of computer-aided learning; a communicative method, an audio-lingual method, and an audiovisual method. In addition, teaching technology of professional foreign language communicative competence of students of the universities of Ministry of Internal Affairs of Ukraine provides for the use of active methods of training at the lessons of foreign language, namely: communicative and interactive (trainings, discussions); games (business and role play); contextual (the method of simulating of professional activity); constructivist (project method, brainstorming), as well as research methods.

Key words: *foreign language education, professional foreign language communicative competence, means of information technologies.*